

"STRATÉGIE POLITIQUE ANNUELLE"

ANALYS AV ETT EU-DOKUMENT

av

Ann Brundin

Magisteruppsats (20 poäng) i franska med inriktning på översättning

Stockholms universitet

Vårterminen 2004

Handledare: Mats Forsgren

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
1.1	Syfte	3
1.2	Resultat i korthet	4
2	Presentation av källtext och översättning	5
2.1	Källtexten	5
2.1.1	Praktisk information	5
2.1.2	Innehåll och målgrupp	6
2.2	Översättningen	6
2.2.1	Målgrupp för översättningen	6
2.2.2	Översättningsmetod	7
2.2.3	Klarspråk	8
3	Källtext med översättning (saknas här)	9
4	Kommentar till översättningen	10
4.1	Översättningsproblem	10
4.1.1	Nominaliseringar	10
4.1.2	Sammansatta substantiv	13
4.1.3	Inanimata subjekt	15
4.1.4	Satsförkortningar	16
4.1.5	Fransk redundans och svenskt klarspråk	18
4.1.6	Stilistiska figurer	22
4.1.6.1	Alliteration	22
4.1.6.2	Metaforer	24
4.2	EU-jargong	24
5	Sammanfattning	27
5.1	Sammanfattning på svenska	27
5.2	Résumé en français (saknas här)	28
6	Litteratur	28
6.1	Citerad litteratur	28
6.2	Övrig litteratur	29

1 Inledning

Sverige gick med i EU 1995. Sedan dess har mycket stora mängder EU-text översatts till svenska, främst från engelska och franska. Under hösten 2003 och våren 2004 fick jag delta i detta översättningsarbete. Då praktiserade jag nämligen som översättare på EU-kommissionens sekretariat i Luxemburg, där en tredjedel av kommissionens översättare arbetar. När jag kom skulle jag skriva D-uppsats på översättarprogrammet, och jag ville gärna dra nytta av mina erfarenheter från kommissionen i uppsatsen. Enhetschefen hjälpte mig då att ta fram en text som jag kunde använda, och denna text var *Stratégie politique annuelle*, den årliga politiska strategin.

1.1 Syfte

Det fanns flera syften med att översätta kommissionens årliga politiska strategi. Det första var att göra en adekvat översättning till svenska av dokumentet. Den årliga politiska strategin är ett centralt och prioriterat politiskt dokument inom kommissionen, eftersom det innehåller planering och finansiering som rör dess framtida verksamhet. Det översätts till alla officiella EU-språk, och det är viktigt att all information förmedlas och att källtextens information och budskap inte förändras på något sätt.

För mig personligen var syftet även att göra en översättning som kunde ligga till grund för mitt examensarbete. Eftersom EU-projektet intresserar mig och jag gärna skulle vilja arbeta inom EU i framtiden, var den årliga politiska strategin ett lämpligt dokument. Dokumentet innehåller också information om viktiga delar av kommissionens verksamhet. Det är, vilket visas senare i den här uppsatsen, en ganska svårläst text, men jag lärde mig mycket genom att arbeta med den. Jag anser att även det är en fördel att det var ett autentiskt översättningsuppdrag med ett tydligt syfte. Nackdelen är förstås den begränsade tid som jag hade att arbeta med översättningen, men så är det ju

tyvärr ofta när man arbetar professionellt med översättning. Syftet med själva uppsatsen var sedan att analysera min översättning genom att jämföra språket i källtext och översättning med avseende på olika faktorer, exempelvis nominaliseringar, sammansatta substantiv, inanimata subjekt, satsförkortningar, fransk redundans, stilistiska figurer och EU-jargong.

1.2 Resultat i korthet

Den årliga politiska strategin beskriver kommissionens politiska planering för kommande år. Den publiceras på EU:s webbplats och är alltså ett offentligt dokument, men den vänder sig ändå inte till allmänheten. Målgruppen är snarare människor som kommer i kontakt med EU-kommissionens politik i sitt yrke.

När det gäller översättningsmetoden så strävade jag efter att göra det som Eugene Nida kallar en dynamisk översättning (*The Translation Studies Reader*, 136). Jag hade också svenska klarspråksnormer i åtanke. Mer information om klarspråk följer i stycke 2.2.3.

En av de mest framträdande skillnaderna mellan franska och svenska är franskans nominella karaktär. Det finns en mängd exempel på franska nominalfraser som på svenska har genomgått ett kategoribyte och blivit verbfraser eller andra fraser. En annan skillnad mellan språken är de sammansatta substantiv som finns i översättningen. Ofta består de i källtexten inte av två substantiv, utan av ett substantiv och ett adjektiv. Avseende inanimata substantiv i franskan följs de ofta av verb som i svenskan kräver subjekt som betecknar levande varelser. I svenskan använder man i stället ofta en passiv fras utan någon agent alls.

En konstruktion som är ovanlig i svenskan men frekvent i franskan är satsförkortningar. I översättningen har dessa byggts ut till relativa bisatser och i några fall ersatts med adverbial. Detta gör de svenska meningarna något ordrikare, men i gengäld mer lättlästa. Jag tar också upp flera fall där i stället

franskan är mångordigare än svenskan, utan att för den skull vara mer informativ eller lättläst.

2 Presentation av källtext och översättning

2.1 Källtexten

2.1.1 Praktisk information

I källtexten blandas franska och engelska. Större delen av dokumentet var i sin första version skrivet på franska, och det var den delen jag fick till uppgift att översätta. Under arbetets gång reviderades dokumentet, vilket innebar att det kom nya versioner. I de senare versionerna var källspråket engelska. Därför fortsatte jag att arbeta med den första franska versionen. På slutet förde jag sedan in de ändringar, både tillägg och strykningar, som gjorts i de senare versionerna. Redan i den första versionen fanns det dock inslag av engelska i den del som jag översatte. Dessa avsnitt har av naturliga skäl utelämnats i den här uppsatsen. Även de tillägg som gjorts på engelska har utelämnats. Vissa tillägg och strykningar omfattade bara ett eller ett fåtal ord, och i vissa fall har dessa ändringar gjorts utan att kommenteras i den här uppsatsen. Av dessa anledningar finns det vissa diskrepanser mellan källtext och översättning, men inte så omfattande att de på något sätt påverkar helhetsintrycket av respektive text. Av samma anledningar stämmer inte heller texten i den här uppsatsen helt överens med den slutliga versionen i översättning som finns på EU:s webbplats på http://europa.eu.int/eur-lex/pri/sv/dpi/cnc/doc/2004/com2004_0133sv01.doc.

Med anledning av den språkblandning som förekommer kan man anta att texten är skriven av flera olika författare vid olika tillfällen. Det är inte heller säkert att skribenterna har använt sitt modersmål, eftersom personer från EU:s samtliga medlemsstater arbetar på generalsekretariatet där texten författats. Detta kommenteras längre fram.

2.1.2 Innehåll och målgrupp

Källtexten är ett centralt politiskt dokument inom Europeiska gemenskapernas kommission, hädanefter kallad ”kommissionen”. I dokumentet anges kommissionens politiska mål för nästa år, i det här fallet år 2005. I inledningen anges syftet med dokumentet, nämligen att fastställa vilka politikområden som ska prioriteras, vilka åtgärder som ska vidtas samt hur politiken ska finansieras. Man tar även upp de särskilda politiska förhållandena 2005, som blir den nya kommissionens och det nya EU-parlamentets första år, och det första året som EU ska fungera med 25 medlemsstater i stället för de tidigare 15. Man kommer även att fortsätta förhandla med nya presumtiva medlemmar såsom Bulgarien, Rumänien, Kroatien och Turkiet. Även frågan om ett nytt EU-fördrag tas upp.

Dokumentet är offentligt och publiceras på EU:s webbplats på http://europa.eu.int/eur-lex/pri/sv/dpi/cnc/doc/2004/com2004_0133sv01.doc. På webbplatsen finns även de årliga politiska strategierna för 2003 och 2004, så det är inte det första dokumentet i sitt slag. Målgruppen är alla som är intresserade av att följa kommissionens politiska arbete på närmare håll. Jag antar dock att det främst riktar sig till personer inom EU:s institutioner samt andra som i sitt yrke har att göra med kommissionens politik. För att förstå dokumentet krävs nämligen vissa förkunskaper som de flesta EU-medborgare inte besitter. Detta utreds vidare i textanalysen.

2.2 Översättningen

2.2.1 Målgrupp för översättningen

Både källtexten och översättningen publiceras på EU:s webbplats och kan alltså läsas av vem som helst. Det finns dock en skillnad mellan svensk och fransk texttradition inom offentligt språk. Franska texter håller genomgående en högre stilnivå, vilket gör dem svårare att läsa och förstå. I Sverige bedrivs ett aktivare klarspråksarbete, vilket avspeglar sig i offentliga texter och kanske även i folks

medvetande. Inom fransk texttradition skrivs helt enkelt sådana här texter för experter, för de redan invigda, medan de i Sverige skrivs för alla medborgare. Utifrån dessa påståenden kan det förstås diskuteras om källtexten och översättningen verkligen har samma tänkta målgrupp. Med tanke på den förhandskunskap som krävs för att förstå texten, oavsett den språkliga stilnivån, anser jag att den här texten inte är skriven för alla, utan för politiker och andra som i sitt yrke kommer i kontakt med EU-kommissionens politik. Utöver den formella stilnivån förekommer dessutom ett antal exempel på EU-jargong. EU-jargong är ord och uttryck som förstås av dem som arbetar på EU:s institutioner men oftast inte av dem som är ovana vid EU-texter. Längre fram, i avsnitt 4.2.2, ger jag exempel på EU-jargong från källtexten och även från översättningen.

2.2.2 Översättningsmetod

En av vår tids främsta kännare av översättning i allmänhet, och bibelöversättning i synnerhet, heter Eugene Nida. Utöver bibeln behandlar hans verk ofta poesi och prosa, men mycket kan även appliceras på fackprosa. Detta gäller bland annat hans teori om formell och dynamisk ekvivalens som presenteras i essän "Principles of Correspondence" i *The Translation Studies Reader* (Venuti (red.), 2002, s. 126 ff).

Formell ekvivalens gäller själva budskapet, både till form och innehåll. Översättningen ligger nära källtexten, så det märks att det är en översättning. Formell ekvivalens är en källspråksorienterad metod.

Dynamisk ekvivalens ska vara naturlig på målspråket och skapa samma effekt på läsarna som källtexten, som om den vore författad på målspråket. Dynamisk ekvivalens är en målspråksorienterad metod som går ut på att hitta en översättningsmotsvarighet som är naturlig på målspråket. Läsaren ska alltså inte märka att det är en översättning.

Nida använder även uttrycket ”naturlig översättning”, vilket innebär att en översättning ska anpassas till målspråket och den kulturella kontexten, budskapets sammanhang och mottagarna, det vill säga de tänkta läsarna. Grammatik och lexikon måste då läggas på en lämplig nivå.

När jag arbetade med min översättning hade jag hela tiden de svenska klarspråksnormerna i bakhuvudet. Därför är min översättning snarast dynamisk och naturlig. Det bör den, liksom andra politiska EU-texter, också vara enligt svenska klarspråksnormer, eftersom de franska förlagorna i regel har en tyngre stil på grund av franskans nominella karaktär. Svenskar som läser översatta EU-texter ska ju helst inte tänka på att de läser en översättning.

I det här sammanhanget kan man även knyta an till Katharina Reiss essä ”Type, Kind and Individuality of Text: Decision Making in Translation” i *The Translation Studies Reader* (Venuti (red.), 2002, s. 160 ff). Enligt henne finns det tre olika typer av texter: informativa, expressiva och operativa. I informativa texter är det kommunikationen av innehållet som är det viktiga. I expressiva texter är det konstnärligt utformat innehåll som ska kommuniceras. I operativa texter, slutligen, är det kommunikation av innehåll med argumenterande karaktär som betonas. Den årliga politiska strategin är enligt dessa klassificeringar en informativ text; det är innehållet som är det väsentliga, inte formen, och det är inte heller någon argumenterande text.

2.2.3 Klarspråk

I Klarspråksbulletinen nummer 1-2/2004 kan man läsa om den nya handledningen om hur EU-författningar ska utformas. Den årliga politiska strategin är inte en författning, men många av de språkliga riktlinjerna går ändå att tillämpa på den. Handledningen heter på svenska ”Gemensam praktisk handledning för utformning av gemenskapslagstiftningen” och är framtagen av Europaparlamentets, kommissionens och rådets rättstjänster. Den bygger på ett

avtal om EU-författningarnas redaktionella kvalitet som samma institutioner ingick i december 1998. Avtalet innehåller 22 riktlinjer.

De första sex riktlinjerna ger allmänna principer om att EU-författningarna ska vara ”klart, enkelt och exakt formulerade” och att man vid utformningen ska ta hänsyn till medborgarna. Där står dessutom att man ska undvika långa artiklar och meningar, onödigt komplicerade formuleringar och ett överdrivet bruk av förkortningar. Det påpekas också att det kan finnas en motsättning mellan kraven på enkelhet och precision och att förenkling ofta uppnås på bekostnad av precision och vice versa. Det gäller i praktiken att finna den jämvikt som gör att en bestämmelse är tillräckligt precis utan att den blir alltför svår att förstå. Denna jämvikt kan variera beroende på vem bestämmelsen riktar sig till. (”Gemensam praktisk handledning”, 10) På regeringens webbplats finns mycket information om språkvård samt intressanta länkar. Om språkvården inom EU sägs bland annat följande:

Målet för EU-språkvården är uppnå överskådliga, klara och begripliga EG-rättsakter. Det gäller därför att påverka EU-institutionernas skribenter till att ändra sina skrivvanor och skriva med EU-medborgaren i sikte. Om grundtexterna skrivs så klart som möjligt, leder det automatiskt till bättre översättningar. (www.regeringen.se under ”EU- språkvården”)

3 Källtext med översättning (saknas här)

4 Kommentar till översättningen

4.1 Översättningsproblem

4.1.1 Nominaliseringar

Franskan är ett nominalt språk, vilket innebär att nominalfraser har en viktigare roll än andra sorters fraser. Jean-Paul Vinay och Jean Darbelnet tar i *Comparative Stylistics of French and English* (1995, 36) upp många exempel på engelska verbfraser som återges med franska nominalfraser, bland annat *to collide* och *to review* som på franska blir *entrer en collision* respektive *passer en revue*. Deras analys gäller alltså en komparativ stilistik av engelska och franska, men på grund av engelskans strukturella likheter med svenskan applicerar jag deras teorier i mitt material. I det sistnämnda fallet kan exempelvis engelskans *to collide* och *to review* bytas ut mot svenskans ”att kollidera” och ”att granska”. Underordnade engelska verb återges också naturligare med franska substantiv: *when he gets up* blir *à son lever*, på svenska ”när han stiger upp”. I svenskan liksom i engelskan bildas hela tiden nya verb som avledningar av substantiv. I franska språket har det alltid funnits ett motstånd mot detta. (Tegelberg, 158)

Kategoribyte innebär att en ordklass ersätts med en annan utan att textens innehåll förändras. Det kan tillämpas såväl inom ett språk som vid översättning. För inomspråkliga kategoribyten ger Vinay och Darbelnet exemplet *Il a annoncé qu'il reviendrait*, som kan uttryckas på annat sätt om det underordnade verbet ersätts med ett substantiv: *Il a annoncé son retour*. Vid översättning kan kategoribyten vara obligatoriska eller frivilliga. Obligatoriska kategoribyten inträffar när ett visst uttryckssätt i källspråket inte existerar på målspråket, exempelvis engelskans *to collide* och svenskans ”kollidera” som på franska blir *entrer en collision*.

I ”den årliga politiska strategin” finns en mängd exempel på samma företeelse. Nedan kommenterar jag några av dessa (mina kursiveringar). Jag har

även konstruerat motsvarande svenska översättningar som de skulle lyda om den nominala stilen behölls, i syfte att tydliggöra de strukturella skillnaderna mellan språken. Det första exemplet är :

- 1 a. tenant à la fin du mandat de cette Commission
- b. då kommissionens mandatperiod löper ut

Det här kategoribytet anser jag vara obligatoriskt, eftersom det hade varit klumpigt att behålla substantivet på svenska. Frasen hade blivit längre, och det hade ändå varit nödvändigt att lägga till ett verb: ”då kommissionens mandatperiod kommer till sitt slut” eller liknande.

Franskans *adoption* är också ett sådant substantiv:

- 2 a. pour adoption par la nouvelle Commission
- b. för att antas av den nya kommissionen
- 3 a. ce qui impliquera l’adoption d’instruments législatifs
 supplémentaires
- b. som medför krav på att ytterligare rättsliga instrument antas

Alternativen till kategoribyte hade här varit ”för antagande av den nya kommissionen” respektive ”som medför krav på antagande av ytterligare rättsliga instrument”. Dessa nominaliseringar strider mot svenska klarspråksnormer. Det första alternativet är dessutom dubbeltydigt: det skulle kunna innebära att det är den nya kommissionen som ska antas.

Även i följande exempel skulle en nominal översättning innebära klumpiga uttryck som ”utarbetande av” och andra substantiv på *-ande*, så kallade verbalsubstantiv. Ljung och Ohlander skriver i *Allmän svensk grammatik* (1995, 82) att verbalsubstantiven betyder ”det faktum att ...”, ”det sätt på vilket ...”. Detsamma gäller verbalsubstantiv på *-ing*. De flesta verbalsubstantiv uttrycks dock lättast med verb på svenska, något som även uttrycks i klarspråksnormerna.

- 4 a. l'élaboration de l'avant-projet de budget pour 2005
 b. det preliminära budgetförslaget för 2005 utarbetas
"utarbetande av det preliminära budgetförslaget för 2005"
- 5 a. le cadre intégré de la fixation des priorités
 b. den integrerade ramen för att fastställa prioriteringar
"den integrerade ramen för fastställande av prioriteringar"
- 6 a. la création de deux agences exécutives
 b. två genomförandeorgan [...] skapas
"skapandet av två genomförandeorgan"
- 7 a. de la mise en oeuvre des programmes
 b. att genomföra programmen
"genomförandet av programmen"
- 8 a. pour la mise en oeuvre des initiatives prioritaires
 b. för att genomföra de prioriterade initiativen
"för genomförandet av de prioriterade initiativen"
- 9 a. assurer la contribution de l'Union au processus de reconstruction
 b. se till att EU bidrar till återuppbyggnaden
"säkerställa EU:s bidragande till återuppbyggnaden"
- 10 a. 2005 a été fixé comme objectif de clôture du cycle de négociations
 commerciales lancé à Doha
 b. förhandlingsrundan för handelsfrågor som påbörjades i Doha [ska]
 fullföljas 2005

Återigen är den alternativa översättningen utan kategoribyte nominell och därmed tung: ”2005 har fastställts som slutmål för förhandlingsrundan för handelsfrågor som påbörjades i Doha”

- 11 a. un effort et une coordination accrus en raison de la gestion de nouvelles frontières communes
 b. ytterligare insatser för att samordna och hantera de nya gemensamma gränserna
 ”ytterligare insatser och samordning för hanteringen av de nya gemensamma gränserna”
- 12 a. engager une réflexion sur
 b. se över
 ”inleda en översyn av”
- 13 a. réaffectation [...]du personnel
 b. omplacera personal
 ”omplacering av personal”
- 14 a. les étapes qui suivent son adoption
 b. efter att strategin har antagits
 ”de steg som kommer efter dess antagande”

4.1.2 Sammansatta substantiv

En stor strukturell skillnad mellan svenska och franska är de sammansatta substantiv som är rikligt förekommande i svenskan. Det är en produktiv metod som gör det möjligt att skapa oändligt många, och oändligt långa, ord. Enligt Elisabeth Tegelberg (2000, 159)är de sammansatta orden blir ofta bärare av

mycket semantisk information. I franskan är denna metod inte särskilt vanlig, och man får därför istället ta till en av följande tre metoder:

1. prepositionella uttryck, med eller utan artikel framför det andra substantivet,
2. uttryck med adjektivbestämningar, och
3. omskrivningar.

I den här uppsatsen tar jag inte upp några exempel på den tredje metoden, omskrivningar. Däremot finns det i *Stratégie politique annuelle* talrika exempel från texten på franska sammansatta uttryck med två substantiv:

15	a. objectifs de développement	b. utvecklingsmål
16	a. pays du Golfe	b. gulfstaterna
17	a. du potentiel de croissance	b. tillväxtpotentialen
18	a. le plan d'action	b. handlingsplan
19	a. compagnies d'assurance	b. försäkringsbolag
20	a. les Etats membres	b. medlemsstater
21	a. plans de gestion	b. förvaltningsplaner
22	a. le programme de travail	b. Arbetsprogrammet

Bestämningen kan som tidigare nämnts även vara ett adjektiv:

23	a. l'industrie manufacturière	b. tillverkningsindustrin
24	a. une proposition législative	b. lagförslag
25	a. la sécurité maritime	b. sjösäkerhet
26	a. ressources humaines et financières	b. personal- och budgetresurser
27	a. Parlement Européen	b. Europaparlamentet
28	a. les directeurs généraux	b. generaldirektörerna
29	a. négociations commerciales	b. handelsförhandlingar
30	a. la politique industrielle	b. industripolitiken
31	a. une frontière terrestre	b. landgräns
32	a. Conseil européen	b. Europeiska rådet
33	a. désastres naturels b. naturkatastrofer	
34	a. les services linguistiques b. språkavdelningarna	
35	a. une agence exécutive b. genomförandeorgan	

Oavsett om de franska sammansatta uttrycken består av två substantiv eller ett substantiv och ett verb, skiljer de sig från svenskan på ännu ett sätt. I de svenska sammansatta orden blir den inbördes ordningen mellan de ingående delarna omvänd i svenskan.

4.1.3 Inanimata subjekt

I franskan följs ofta inanimata substantiv av verb som i svenskan kräver subjekt som betecknar levande varelser. I svenskan kan man i stället använda en passiv fras utan någon agent alls. Detta är tydligt i exemplen nedan. Man kan även observera att de svenska exemplen inleds med en prepositionsfras. I källtexten står det exempelvis

- 36 a. Le tableau ci-dessous résume les prévisions de ressources
 humaines nécessaires ...
- b. I tabellen nedan sammanfattas de förutsedda personalresurser som
 är nödvändiga ...
- 37 a. l'élargissement accentue la diversité ...
- b. i och med utvidgningen [betonas] de skillnader ...
- 38 a. Les initiatives prises par la Commission pour la promotion d'une
 meilleure gouvernance économique appelleront aussi à moyen
 terme un renforcement des ressources humaines ...
- b. I och med de initiativ som kommissionen tagit för att förbättra den
 ekonomiska styrningen krävs också en ökning av
 personalresurserna ...
- 40 a. Le règlement confirme aussi ...
- b. I reglerna bekräftas även ...

Även i följande exempel har översättningen en prepositionsfras, men eftersom verbet ”anta” kräver ett subjekt som betecknar en person, har jag gjort en konstruktion med ”man” i stället för en passiv konstruktion.

Inte heller detta uttryckssätt förekommer i franskan.

- 41 a. La confirmation de cette demande de ces 700 nouveaux postes dans l'APB suppose que ...
b. I och med bekräftelsen av detta krav på 700 nya poster i det preliminära budgetförslaget antar man att ...

I följande exempel har jag också använt ”man”:

- 42 a. Elle se propose de le faire par le biais de redéploiements au sein des services et entre services.
b. Man avser att göra detta genom omfördelningar inom och mellan avdelningar.
- 43 a. Pour que les initiatives priorités reçoivent les ressources nécessaires
b. så att tillräckliga resurser slussas till de prioriterade politiska initiativen

4.1.4 Satsförkortningar

En satsförkortning är en bisats som antingen saknar verb eller som har ett verb i infinitiv form (Ljung/Ohlander). Den fungerar dock som en syntaktiskt och semantiskt fullständig sats. Satsförkortningar är ovanliga i svenskan men desto vanligare i franskan. I källtexten finns flera exempel på presensparticip och perfektparticip som i översättningen byggts ut till relativa bisatser:

- 44 a. la consolidation de l'espace européen de sécurité, liberté et justice, résultant du programme Tampere ...
b. Konsolidering av det europeiska området med säkerhet, frihet och rättvisa som är ett resultat av Tampere-programmet ...

- 45 a. Enfin, la cohérence doit aussi être assurée avec le premier programme stratégique 2004-2006 du Conseil, adopté en décembre dernier ...
b. Slutligen bör överensstämmelse även säkerställas med rådets första strategiska program 2004-2006 som antogs i december 2003 som antogs i december förra året ...
- 46 a. consolider un espace européen de sécurité, liberté et justice, tel qu'enclenché sous le programme de Tampere ...
b. Befästa det europeiska område av säkerhet, frihet och rättvisa, som inleddes under Tampere-programmet ...
- 47 a. promouvoir des initiatives rapprochant l'Europe de ses citoyens ...
b. främja initiativ som för EU närmare medborgarna ...
- 48 a. assurer la cohérence avec les axes prioritaires esquissés pour les Perspectives Financières post-2006 ...
b. Säkerställa överensstämmelse med de prioriteringar som utstakats för budgetplanen efter 2006 ...

I några fall har participen inte översatts med fullständiga satser utan med adverbial:

- 49 a. la Commission identifie les priorités politiques suivantes pour 2005, dans le cadre d'une Union élargie à 25 Etats membres, et s'inscrivant dans la continuité des objectifs des années antérieures:
b. kommissionen [har]angett följande politiska prioriteringar för 2005 för en utvidgad union med 25 medlemsstater och i enlighet med föregående års mål:
- 50 a. un renforcement net prévu dans cette communication ...
b. nettostöd enligt detta meddelande ...
- 51 a. Le renforcement découlant de l'élargissement
b. Förstärkning i samband med utvidgningen

4.1.5 Fransk redundans och svenskt klarspråk

Enligt Le Robert Micro betyder *exercice* bland annat *période comprise entre deux inventaires, deux budgets (souvent une année)*. Det stämmer väl överens med de svenska motsvarigheterna ”redovisningsperiod, räkenskapsår, budgetår, verksamhetsår” som ges i Norstedts fransk-svenska ordbok. I de tre följande exemplen har ordet *exercice* utelämnats respektive översatts med det generellare ”år”.

- 52 a. Spécificités de l'exercice 2005
 b. Särdrag för 2005
- 53 a. Le présent exercice revêt un caractère particulier ...
 b. Detta år är ovanligt ...
- 54 a. l'exercice 2005 s'avère tout particulièrement important ...
 b. år 2005 [kommer] att vara särskilt viktigt ...

Det första exemplet är en rubrik och de två andra är hämtade från löptexten under rubriken. Stycket har en politisk snarare än en ekonomisk prägel, och därför valde jag bort de ekonomiska termer som Norstedts anger. Det är också tydligt att det verkligen är kalenderår som avses, så jag anser inte att denna förenkling innebär en innehållslig förlust. Rubriken

- 55 a. Ressources humaines totales disponibles pour les trois priorités

förekommer två gånger i den årliga politiska strategin, först i innehållsförteckningen och sedan i själva dokumentet. I innehållsförteckningen har den översatts till

- b1. Totala personalresurser för de tre prioriteringarna
men inne i dokumentet är översättningen
- b2. Totala personalresurser som är tillgängliga för de tre
prioriteringarna

Detta är en översättningsmiss som inte upptäcktes vid korrekturläsningen. Misstaget illustrerar dock en skillnad mellan fransk och svensk syn på EU-texter som Björn Melander tar upp i essän ”EU och svenskan – fördärv eller chans?” i *Svenskan som EU-språk* (2000, 124). Svenska texter skrivs för allmänheten, medan exempelvis franska skrivs för experter. Det andra av de två svenska exemplen ligger nära källtexten och är franskt till sin struktur, medan det första är tydligare, kortare och koncisare, allt enligt svenska klarspråksnormer. I essän ”Internationellt klarspråksarbete – en grund för bättre EU-texter?” i *Svenskan som EU-språk* (2000, 76) anger Barbro Ehrenberg-Sundin ett antal hinder för klarspråksarbete, som nog påverkar franska skribenter mer än svenska. Hindren som påverkar skribenten är enligt henne seglivade språkliga traditioner; vilja att imponera; rädsla att avvika; att texten är en kompromiss; uppdragsgivarens åsikt; att det ska märkas att det är myndighetsspråk; att klarspråk kostar pengar. Orden *disponibles pour*, som i den andra översättningsvarianten blivit ”som är tillgängliga för”, är ett uttryck för dessa hinder. De tillför ingen information, och bör därför utelämnas vid en dynamisk översättning som ska låta som ett svenskt original. I fransk formell prosa finns det däremot en levande tradition av vältalighet, mångordighet och en hög stilnivå som ofta rimmar illa med klarspråkskrav av svensk modell.

Även följande rubrik har förkortats väsentligt i den svenska versionen utan någon egentlig innehållsförlust:

- 56 a. Situations des directions générales dans le domaine des relations extérieures
- b. Generaldirektoraten och yttre förbindelser
- 57 a. identifier les initiatives qui contribueront à réaliser ces priorités ...
- b. ange vilka politiska initiativ som främjar prioriteringarna ...
- 58 a. Durant la décennie écoulée, le niveau de croissance de l'Union s'est dégradé, pour s'orienter à la baisse vers 2 % seulement

- b. Under det senaste decenniet har tillväxten i EU sjunkit till endast 2 %

I många fall finns det i källtexten redundanta ord och fraser som skulle generera det som Björn Melander i *Svenskan som EU-språk* (2000, 25) kallar ”översättningssvenska” om de direktöversattes. Han menar att många befarade att en sådan översättningssvenska skulle bli resultatet av Sveriges EU-medlemskap. Nedan följer exempel på utelämnade substantiv och nominalfraser:

- 59
 - a. dans le cadre de la procédure budgétaire ...
 - b. enligt budgetförfarandet ...
- 60
 - a. la Commission identifie les priorités politiques suivantes pour 2005, dans le cadre d’une Union élargie à 25 Etats membres ...
 - b. kommissionen [har] angett följande politiska prioriteringar för 2005 för en utvidgad union med 25 medlemsstater ...
- 61
 - a. La stabilité du cadre macro-économique
 - b. Makroekonomisk stabilitet

I dessa tre exempel har det frekventa *cadre* utelämnats. Enligt Le Robert Micro är ordets definition *Ce qui entoure un espace, une scène, une action*. I Norstedts fransk-svenska ordbok ges översättningarna ”inramning, miljö, omgivning”. Det är ett ord som hör hemma i fransk EU-jargong, men inte i svensk. Två andra allmänna ord som har utelämnats på flera ställen i översättningen är *domaine* och *processus*:

- 62
 - a. Dans le domaine des services financiers, avancer 3 propositions législatives
 - b. Lägga fram tre lagförslag om ekonomiska tjänster
- 63
 - a. Dans ce domaine, la Commission a mis en œuvre des mesures visant à créer un espace européen ...

- b. Kommissionen har vidtagit åtgärder för att skapa ett europeiskt område ...
- 64 a. processus d'élargissement
- b. utvidgningen
- 65 a. Assurer la contribution de l'Union au processus de reconstruction
- b. Se till att EU bidrar till återuppbyggnaden

Enligt Norstedts betyder *domaine* "område, gebit" och *processus* "process, förlopp".

- 67 a. mettre l'accent sur la consolidation du droit de chacun ...
- b. Befästa alla medborgares rätt ...
- 68 a. Promouvoir des actions en faveur de la recherche sur la sécurité
- b. Främja undersökningar av säkerheten
- 69 a. La commission a donc préparé cette décision APS ...
- b. Kommissionen har utarbetat den årliga politiska strategin ...
- 70 a. la définition d'un nouvel Agenda Social pour la période post-2006
- b. En ny social agenda för perioden efter 2006
- 71 a. À son arrivée, la nouvelle commission validera ...
- b. Den nya kommissionen kommer då att godkänna ...
- 72 a. Les services représentent la majorité des emplois créés dans l'Union ; ils constituent le secteur où les marges d'amélioration de la productivité et de création d'emploi restent les plus grandes
- b. Det är den sektor där det skapas flest arbeten och där de största möjligheterna till förbättrad produktivitet finns
- 73 a. Rappelons enfin que janvier 2005 a été fixé comme objectif de clôture du cycle de négociations commerciales lancé à Doha
- b. Dessutom ska förhandlingsrundan för handelsfrågor som påbörjades i Doha fullföljas 2005

- 74 a. compte tenu également des contraintes globales ...
 b. med hänsyn till de allmänna begränsningar ...
- 75 a. Elle sera dotée des ressources transférées par les institutions participantes
 b. Skolan kommer att tilldelas resurser av deltagande institutioner
- 76 a. Les services de la Commission ont déjà ...
 b. Kommissionen har redan ...

När det gäller explicit och implicit information kan en jämförelse ur klarspråksperspektiv tala till franskans fördel. I nedanstående två exempel inleds de franska meningarna med konnektiver som skapar explicita sammanhang i texten. Dessa har utelämnats i svenskan, och den konnektiva aspekten försvinner i värsta fall, och är underförstådd i bästa fall.

- 77 a. Par ailleurs, en 2005, la Commission articulera son action externe autour des autres objectifs suivants
 b. År 2005 har kommissionens insatser utanför EU följande mål
- 78 a. Par conséquent, comme les années précédentes ...
 b. Liksom föregående år ...

4.1.6 Stilistiska figurer

Franska politiska texter med en hög stilnivå har generellt sett en större stilistisk variation än motsvarande svenska. Kommissionens årliga politiska strategi innehåller dock inte särskilt många utsmyckningar och stilistiska figurer, framför allt inte i den svenska versionen. Det fanns dock några tydliga exempel på alliteration och metaforer, främst i källtexten.

4.1.6.1 Alliteration

Det tydligaste exemplet på alliteration är rubriken

- 80 a. Compétitivité et cohésion

som på svenska heter

b. Konkurrenskraft och sammanhållning

och alltså har förlorat sin stilistiska dimension. I nästa fall är det svenskan som har ett kort och koncist uttryck i form av en alliteration. Troligen är det en direktöversättning av engelskans *lifelong learning*, och tack vare språkens stora likheter har allitterationen behållits. Här hade det varit fel att inte använda det svenska uttrycket, som närmast är att betrakta som en term. Värt att notera är att det finns ett kortare och enklare uttryck på franska: *la formation permanente*.

81 a. la formation tout au long de la vie

b. livslångt lärande

I det tredje och sista exemplet är det meningarnas inledande ord som står för allitterationen. Även här går översättningen miste om retoriken, även om innehållet är intakt:

82 a. Rendre plus fertile le cadre des échanges et de l'investissement, y compris les règles d'origine, à l'échelle régionale. Renforcer le suivi économique sur la région. Renforcer le dialogue réglementaire et promouvoir le développement des « ACAAs »

(Accreditation and Conformity Assessment Agreements)

b. Skapa ett produktivt system för handel och investeringar på regional nivå, inklusive ursprungsregler. Öka den ekonomiska övervakningen i regionen. Förbättra dialogen om regelverket och främja utvecklingen av avtal om ackreditering och överensstämmelse (ACAA), samt att utvidga europeiska stadgan för småföretag till dessa länder.

4.1.6.2 Metaforer

Det första exemplet är en metafor som är densamma på franska och svenska.

- 83
- a. En ce qui concerne les pays des Balkans occidentaux, le processus de stabilisation et d'association restera la pierre angulaire des politiques.
 - b. När det gäller länderna på västra Balkan förblir stabiliserings- och associeringsprocessen politikens hörnstenar.

I det andra exemplet är metaforen inte så stark, åtminstone inte på svenska:

- 84
- a. Rendre plus fertile le cadre des échanges et de l'investissement
 - b. Skapa ett produktivt system för handel och investeringar

4.2 EU-jargong

Ett typiskt exempel på EU-jargong är det ogenomskinliga *audit global*, som i översättningen blivit "revisionen av EU-organen", vilket är precis vad det handlar om. Ett annat ogenomskinligt exempel som även tas upp i nästa avsnitt är *GD AIDCO*. Det officiella svenska namnet "Byrån för samarbete EuropeAid" ger något tydligare besked om att byrån bland annat sysslar med bistånd.

I den franska förlagan förekommer det ett antal förkortningar och akronymer som inte skrivs ut någonstans i dokumentet. Exempel på detta är

- 85
- a. la SPA (la stratégie politique annuelle)
 - b. den årliga politiska strategin
- 86
- a. la CIG (la Conférence intergouvernementale)
 - b. regeringskonferensen
- 87
- a. TREN (transport et énergie)
 - b. generaldirektoratet för transport och energi
- 88
- a. SANCO (santé et protection des consommateurs)

- b. generaldirektoratet för hälsa och konsumentskydd
- 89
 - a. DG EAC (directorate-générale pour éducation et culture)
 - b. generaldirektoratet för utbildning och kultur
- 90
 - a. APB (l'avant-projet de budget)
 - b. preliminär budget
- 91
 - a. services Relex (services des relations extérieures)
 - b. tjänsten för yttre förbindelser

Ett undantag är *GD AIDCO* (Office de coopération EuropeAid), som även i översättningen heter "GD AIDCO". Enligt den ordinarie översättare som korrekturläste översättningen är det den gängse svenska termen. På EU:s webbplats heter det dock *Office de coopération EuropeAid* respektive "Byrån för samarbete EuropeAid", så jag betraktar "GD AIDCO" som EU-jargong.

I källtexten förekommer ofta uttrycken *Europe* och *européen(ne)*, trots att det oftast är tydligt att det handlar om Europeiska unionen, vilket ju inte är synonymt med det geografiska Europa. Uttrycket *l'Union* är också vanligt förekommande, liksom adjektivet *communautaire*. Enligt svenska riktlinjer bör man dock undvika att kalla EU för "gemenskapen". Även "unionen" bör användas sparsamt. Detta kan tolkas som ännu ett uttryck för att svenska EU-texter skrivs för en bredare tänkt läsekrets som inte känner igen sig i EU-jargongen. Här följer några exempel:

- 92
 - a. des politiques communautaires
 - b. EU-politiken
- 93
 - a. gouvernance européenne
 - b. styrelseformer för EU
- 94
 - a. une Europe stable
 - b. ett stabiliserat EU
- 95
 - a. une Union élargie

- 96
- b. en utvidgad union
 - a. audit globale
 - b. revisionen av EU-organen

Det finns även en svensk EU-jargong inom EU-institutionerna. Man arbetar dock för att göra de anställda medvetna om att den existerar och dess eventuella negativa följder. Den svenska EU-jargongen kommenteras vidare nedan.

Franska meningar är som regel längre än svenska. Meningslängd är ett mått som ingår som variabel vid bedömning av en texts svårighetsgrad. Därför valde jag ut två lämpliga avsnitt och räknade ut det genomsnittliga antalet ord per mening i källtext och översättning. Jag valde avsnitten *Citoyenneté* (Medborgarskap) respektive *Cadre général des ressources humaines et financières pour 2005* (Allmänna ramar för personal- och budgetresurserna 2005), och jag använde bara den löpande texten i undersökningen, inte punktlistor och tabeller. Resultatet blev 33 respektive 26 ord per mening i källtexten och 30 respektive 22 ord per mening i översättningen. Meningarna är alltså kortare i översättningen, och det borde de också vara med tanke på mina klarspråksambitioner. De är dock inte avsevärt kortare, vilket tyder på en viss påverkan från källtexten. Mer anmärkningsvärd är kanske de stora inomspråkliga skillnaderna i genomsnittlig meningslängd. Jag antar dock att dessa skillnader beror på vilket ämne som avhandlas, och eventuellt på att olika skribenter har olika stilar.

Svensk EU-jargong förekommer också i översättningen. ”GD AIDCO” har redan nämnts i föregående avsnitt. Ett annat exempel är ”union”, som förekommer i olika former inte mindre än 23 gånger. Ordet ”gemenskap” syftande på EU förekommer en gång. I de flesta fall är det tydligare att i stället använda uttrycket ”EU”.

5 Sammanfattning

5.1 Sammanfattning på svenska

Under hösten 2003 och våren 2004 praktiserade jag som översättare på EU-kommissionens sekretariat i Luxemburg. Erfarenheterna därifrån har jag dragit nytta av i denna D-uppsats. Policydokumentet *Stratégie politique annuelle* (Årlig politisk strategi), min sista översättning på kommissionen, har legat till grund för denna uppsats.

Den årliga politiska strategin beskriver kommissionens politiska planering. Den publiceras på EU:s webbplats och är alltså ett offentligt dokument, men den vänder sig ändå inte till allmänheten. Målgruppen är snarare människor som kommer i kontakt med EU-kommissionens politik i sitt yrke.

När det gäller översättningsmetoden så strävade jag efter att göra det som Eugene Nida kallar en dynamiskt översättning. Jag hade också svenska klarspråksnormer i åtanke. Utifrån dessa undersökte jag valda drag i källtexten och översättningen.

En av de mest framträdande skillnaderna mellan franska och svenska är franskans nominella karaktär. Det finns en mängd exempel på franska nominalfraser som på svenska har genomgått ett kategoribyte och blivit verbfraser eller andra fraser. Ett typiskt exempel är franskans *la mise en oeuvre*, ”genomförande”, som i flera fall översatts med verbet ”genomföra”. När det gäller substantiv finns också en annan skillnad mellan språken; svenskans sammansatta substantiv. Ofta består de i källtexten inte av två substantiv, utan av ett substantiv och ett adjektiv. Framför allt i det sistnämnda fallet förskjuts då den innehållsliga betoningen i översättningen jämfört med källtexten, såsom i exemplet *la sécurité maritime*, ”sjösäkerhet”. I franskan hamnar betoningen på *sécurité*, medan den i svenskan faller på förledet ”sjö”.

I franskan följs ofta inanimata substantiv av verb som i svenskan kräver subjekt som betecknar levande varelser. I svenskan använder man i stället

ofta en passiv fras utan någon agent alls, exempelvis *Le tableau ci-dessous résume*, ”I tabellen nedan sammanfattas”.

En konstruktion som är ovanlig i svenskan men frekvent i franskan är satsförkortningar. I översättningen har dessa byggts ut till relativa bisatser och i några fall ersatts med adverbial, exempelvis *des initiatives rapprochant l'Europe de ses citoyens*, ”främja initiativ som för EU närmare medborgarna”

Jag tar också upp flera fall där franskan är mångordigare än svenskan, utan att vara mer informativ. Till exempel har det frekventa *cadre* utelämnats i flera fall.

5.2 Résumé en français (saknas här)

6 Litteratur

6.1 Citerad litteratur

Edgren, Håkan. 2000. ”Hot och verklighet. Om EU-svenskan som hotbild”

Ehrenberg-Sundin, Barbro. 2000. ”Internationellt klarspråksarbete – en grund för bättre EU-texter?”

”Gemensam praktisk handledning för utformning av gemenskapslagstiftningen”. 2003.

Luxemburg: Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer.

<http://europa.eu.int/eur-lex/sv/about/techleg/guide/pdf/sv.pdf>

Le Robert Micro Poche. 1994. Paris: Dictionnaires Le Robert.

Lindqvist, Yvonne. 2004. ”Analysmodell för översatta texter för examensarbetet på översättarutbildningen”. Kompendium från Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet.

Ljung, Magnus & Ohlander, Sölve. 1995. *Allmän grammatik*. Malmö: Gleerups Förlag.

Melander, Björn (red). 2000. *Svenskan som EU-språk*: Hallgren & Fallgren Studieförlag AB.

Melander, Björn. 2000. ”EU och svenskan – fördärv eller chans?”

Melander, Björn. 2000. ”EU:s språkpolitik – en mångfasetterad fråga”

Melander, Björn. 2000. ”Politikersvenska men tjänstemannaengelska”

Nida, Eugene. 1964. "Principles of correspondence". Publicerad i Venuti, Lawrence (red.). *The translation studies reader*. 2000. London: Routledge.

Norstedts fransk-svenska ordbok. 1991. Stockholm: Norstedts.

Reiss, Katharina. 1971. "Type, kind and individuality of text: decision making in translation". Publicerad i Venuti, Lawrence (red.). *The translation studies reader*. 2000. London: Routledge.

Tegelberg, Elisabeth. 2000. *Från svenska till franska*. Lund: Studentlitteratur.

Vinay, Jean-Paul & Darbelnet, Jean. 1958 (1995). *Comparative stylistics of French and English: a methodology for translation*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Co.

6.2 Övrig litteratur

Bartning, Inge & Engwall, Gunnel. 2002. "Conseils pratiques – Mémoires pour les niveaux de 60 et de 80 points". Kompendium från Institutionen för franska och italienska vid Stockholms universitet.

Englund Dimitrova, Birgitta. 2002. "Examensarbetet på översättarutbildningen. Några tips för studerande". Kompendium från Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet.

Halldorf, Maria. 1997. "Charte du Burundi: Charte de l'unité nationale. Översättning med översättningsteoretisk kommentar". Examensarbete på översättarutbildningen i franska på Uppsala universitet höstterminen 1997.

Ingo, Rune. 1991. *Från källspråk till målspråk*. Lund: Studentlitteratur.